

استقامت اسلام در شوری

ترجمه: دکتر احمد احمدی

(۲)

تلاشهای بی ثمر زمامداران شوروی در مبارزه با اسلام

در طول جنگ جهانی دوم حکومت شوروی برای تحکیم روح ملی، سیاست خود را در مورد فشار و اختناق دینی تغییر داد و اسلام نیز از این موقعیت برخوردار شد. اسلام بار دیگر «قانونی» شد و در سال ۱۹۴۱ چهار جمعیت رسمی اداری بنام «مدیریت روحانی اسلامی» تاسیس گردید. این ادارات به ترتیب مسئول جمعیت‌های زیر بودند: مسلمانان آسیای مرکزی و قزاقستان (مرکز: تاشکند) مسلمانان بخش اروپایی شوروی (مرکز: اوفا) مسلمانان کاکسوس شمالی و داغستان (مرکز: بوینا کسک) مسلمانان «ترانس کاکسوس» (مرکز: باکو) در سال ۱۹۴۴ شورائی بنام «شورای مراسم دینی» تاسیس شد که در این سال رابطه بود میان این سازمانها و حکومت شوروی.

این فکر جدید در پایان جنگ با سهل‌گیری بیشتری در سیاست رسمی شوروی نسبت به اسلام همراه بود، و آن هم تا حدی نتیجه تلاشهایی بود که شوروی برای برقراری روابط دوستانه با کشورهای اسلامی در افریقا و آسیا بعمل می‌آورد. این سیاست یعنی به رسمیت شناختن اسلام، به تشکیل روحانیت «رسمی» یعنی گروهی از علمای دینی که بوسیله «مدیریت‌های روحانی» نامبرده تعیین می‌شدند، منتهی گردید، همچنین علمای دینی غیر

قانونی بوجود آمد که مسلمانان ، بدون مراجعه به مدیریت های تابع رژیم ، آنها را انتخاب می کردند . اما عدم اختناق و فشار نسبت به اسلام بدین معنی نیست که اسلام در شوروی از آزادی کامل برخوردار باشد ، بلکه محدودیتها و فشارها نسبت به سازمان های دینی همچنان برقرار است تبلیغات شوروی در مورد آزادی مذهب و بخش تبلیغات ضد دینی هنوز هم برنامه روزانه است . با این حال حکومت شوروی حداکثر کوشش را بکار می برد تا مسلمانان خارج از کشور را قانع کند که پیروان اسلام در داخل مرزهای شوروی از آزادی دینی کامل برخوردارند . (*)

برای همین منظور مبالغ قابل توجهی اعتبار ، اختصاص به هزینه های خارجی دارد مثلاً به گروههایی از مسلمانان شوروی اجازه می دهند تا به زیارت مکه بروند ، و هنگامی که شخصیت های برجسته ای از کشورهای اسلامی به شوروی می روند از آنها دعوت می شود تا در مراسم دینی که باشکوه بسیار برگزار می شود ، حاضر شوند . اعضای « مدیریت های روحانی مسلمانان شوروی » با هیئت هایی که از کشورهای اسلامی برای بازدید از شوروی می آیند ، مصاحبه هایی بعمل می آورند و رجال شوروی در این دیدارها تصویر دلنشینی از حیات دینی در اتحاد شوروی ترسیم می کنند و گاهی هم از « روحانیون رسمی » برای تبلیغ مقاصد سیاست خارجی استفاده می شود مثلاً رئیس روحانی مسلمانان بخش اروپایی و سبیری ، مفتی « خیالت دین اف » در کنفرانس اتحادیه های روحانیت مسلمانان که در سال ۱۹۶۲ در تاشکند منعقد شد ، درباره لزوم خلع سلاح و ایجاد صلح سخنرانی کرد . به گزارش مطبوعات شوروی در آن زمان :

« شرکت کنندگان در این کنفرانس تاکید کردند که همه افتراهایی که در مورد زندگی مسلمانان شوروی وجود دارد مولود تبلیغات سرمایه داری است که می خواهد در نهضت بین المللی مسلمانان برای ایجاد صلح و برادری جهانی در میان همه ملت ها رخنه ایجاد کند » ! (۱)

همچنین کنفرانس ، نامه ای برای « خروشف » فرستاد و از « شهامتی که در پیشگیری از بحران کوبا از خود نشان داد سپاسگزاری نمود » اما تلاشهایی که برای قانع کردن کشورهای اسلامی در مورد اغماض و سهل گیری نسبت به اسلام به عمل آمده ، هنوز با موفقیت همراه نبوده است .

(*) در سال میلادی گذشته رادیو شوروی خبر داد که در قانون اساسی جدید این کشور آزادی مراسم دینی گنجانیده شده است . م

در جلسه دوم کنگره اسلامی که از تاریخ ۱۷ تا ۲۴ آوریل ۱۹۶۶ در مکه ادامه داشت، تصمیماتی گرفته شد و شرکت کنندگان از وضع « رقت بار » مسلمانان شوروی و چین اظهار نگرانی کردند و دسائس «امپریالیست» را که با ایجاد اختلاف در دین، زبان مادری، میراث میلیونها نفر مسلمان چین و شوروی، و وحدت ملی آنها را از هم گسیخته است محکوم ساختند.

تبلیغات ضد دینی

در حال حاضر حربۀ اصلی و مورد استفاده شوروی برای تضعیف نفوذ اسلام، تبلیغات الحادی است که بصورت سخنرانیها، جزوه‌ها و کتابها و نیز تاسیس موزه‌ها و بخش آگهی‌های ضد دینی، مراسم مذهبی مسلمانان را مسخره می‌کند و همچنین انتقاد علنی از کسانی که در این مراسم حاضر می‌شوند، صورت می‌گیرد. این مبارزه تبلیغاتی تازگی ندارد، در حدود سال ۱۹۲۵ روزنامه‌ها و مجلات هفتگی و ماهانه شوروی به زبان‌های مختلف ملل مسلمان، به انتقاد از اسلام پرداختند. در میان این قبیل مطبوعات، ماهنامه‌ای به زبان «تاتار» و «ازبک» بود به نام «الاخ سیزلر» (منکران خدا) و نیز روزنامه‌ای به زبان «تاتار» به نام دین سیزلر (ملحدان) بود که در قازان منتشر می‌شد و همچنین نشریه ماهانه ضد دینی «فن‌خیم‌دین» (علم و دین) و نشریه‌های دیگر وجود داشت.

مرکز انتشارات دولتی به نام «ملحد» در سال ۱۹۳۱ فشرده‌ای از کتابهای ضد اسلامی و همچنین تعداد زیادی جزوه، کتاب، و مقاله بر ضد آئین اسلام منتشر کرد.

از هنگام بروز جنگ در سال ۱۹۴۱ انتشار تبلیغات الحادی مواتا تا سال ۱۹۴۷ فروکش کرد و در این سال «انجمن الحادی میلپتان» منحل و بجای آن «جامعه نشر شناخت علمی و سیامی» که مجدداً آن را «اتحادیه انجمن شناخت» نامیدند، تاسیس شد.

وظیفه این انجمن بخش ادبیات ضد دینی و از جمله ضد اسلامی، تاسیس بخش‌های الحادی در باشگاهها و ترتیب نمایشهای ضد دینی سیار و مداوم بود. همین انجمن در اواخر سال ۱۹۵۰ به تاسیس دانشگاههای الحادی در «اونا» و «عشق آباد» پرداخت.

مهم‌ترین کتابهای ضد اسلامی کتابهایی است که توسط ل. آی. کلیمویچ I.I. Klmoich توسط فرهنگستان علوم شوروی منتشر شد. این کتب ترکیبی از واقعیت‌های عینی و تبلیغات ضد

دینی سطحی است. (۲)

در تلاش برای توسعه طرق مؤثرتر جهت مبارزه با اسلام، اجتماعات خاصی در منطقه‌ها

و جمهوری‌ها منعقد می‌شد از قبیل «کنفرانس تشواریکی روسی درباره مسایل مربوط به بقایای اسلام» که در اواخر ۱۹۶۰ در «مخاچکالا» مرکز داغستان منعقد گردید، و «کنفرانس ایدئولوژیکی» که در سال ۱۹۶۴ در شهر «دوشنبه» مرکز تاجیکستان با حضور نمایندگان تعدادی از جمهوری‌های دیگر برگزار شد که هدف مخصوص آن اقدام در هماهنگ ساختن مبارزات تبلیغاتی ضد دینی علیه اسلام بود.

پایداری مذهب

اما تجزیه و تحلیل روزنامه‌ها و مجلات شوروی نشان می‌دهد که به رغم فشار و خفتان روزافزون این مبارزه، اسلام همچنان به حکومت خود حتی در بین نسل جوان و از جمله اعضای «حزب و کمسمل» (*) ادامه می‌دهد. حتی چنین بنظر می‌رسد که تعداد مسلمانان اهل عمل در چند سال اخیر نه تنها کاهش نیافته بلکه رو به افزایش است (*) مثلاً از قزاقستان گزارش داده‌اند که در یکی از مراسم دینی در مسجد ناحیه «چیمکت» ۴ هزار نفر مسلمان شرکت داشته‌اند که از هر ده نفر یک نفر عضو کمسمل بوده است. (۳)

یک روزنامه قرقیزی شکوه می‌کند که بقایای دینی در میان گروه‌هایی از جوانان ما؛ همچنان با استقامت تمام ادامه دارد. (۴)

یک دبیر کمیته «حزب» منطقه‌ای در ترکمن در بیانیه‌ای که به مطبوعات داد، گفته بود: هنوز هم در میان مردم کسانی هستند که اسیر اوهام و پیشداوریهای دینی می‌شوند! حتی جوانان پسران و دختران جوانی که در عصر ما و در مدارس شوروی تربیت شده‌اند، در میان کسانی دیده می‌شوند که به دیدن اماکن مقدسه اوژان، خژاواتان بابا و اماکن بسیاری از این قبیل می‌روند. (۵)

«د.ر. رسول‌اف» دبیر اول حزب تاجیکستان در جلسه کمیته مرکزی این جمهوری که همه اعضا حضور داشتند، گفت: نفوذ و حاکمیت مسلمان در نسل جوان دارد تا تأثیرهای فراوان می‌گذارد و علمای دینی این جمهوری موفق شده‌اند برای تعلیم عقائد اسلامی بکودکان در لنین‌آباد

(*) نام اتحادیه کمونیست جوان در شوروی است، این کشور برای نشر و گسترش کمونیسم، از این اتحادیه استفاده فراوان کرده است - م

(*) در مجله ایمپکت Impact چاپ المسائل لندن آمده است که در قسمتهای مسلمان نشین شوروی بیست و چهار هزار مسجد وجود داشته است که از آنها فقط سیصد تا دایر است (یعنی از هر هشتاد مسجد یکی!)

کرگان تیوب، و کلهخوزآباد، مدارس تاسیس کنند (۶). در یک اجتماع حزبی دیگر در تاجیکستان گفته شد:

حتی خود معلمین، مراسم دینی را رعایت می کنند (۷) و از خود مسکوهم گزارش می رسد که در روزهای مقدس مسلمانان، جوانان تاتار که در مرکز کار می کنند، مرتب در مسجد حاضر می شوند. (۸) نمونه های زیادی از این قبیل نشان می دهد که اسلام، جوانان مسلمانی را که ممکن بود با روزنامه ها و مجلات شوروی سروکار پیدا کنند از این کار باز داشته است!! همچنین بسیاری از اعضای «حزب» در نواحی مسلمان نشین، مراسم دینی خود را رعایت می کنند.

دیر اول حزب آذربایجان «آخوندوف»، در اجتماع کمیته مرکزی که همه اعضا حاضر بودند، گفت: در بعضی از شهرها و نواحی دیده شده است که حتی کمونیست ها، اعضای کسمل و معلمان، در مراسم «ماگرام» حضور داشته اند. (۹) و مطبوعات شکایت کرده اند که یکی از اعضای کمیته حزب منطقه «باکو» مراسم دینی را رعایت می کند (۱۰) نظیر همین جریان از ازبکستان نیز گزارش شده است. در آنجا «رشیداف» دیر اول حزب، علنا رعایت مراسم دینی را در میان اعضای حزب محکوم کرد و گفت: دیر سازمان «حزب» در مزرعه اشتراکی «لنین گراد» واقع در منطقه بابکنک بخارا در ژانویه امسال ختم قرآنی (۱۱) در خانه خود دایر کرد که حدود یکصد نفر در آن شرکت کردند و اعضای دیگر «حزب» نیز حضور داشتند (۱۲) و همچنین گزارش داده اند که بسیاری از مسلمانان در زیارتگاههایی که به «مزار» معروف است، در بقعه کولک تمیر آقا و سلطان سنجر اجتماع می کنند و عامل محرک دروای این جلوه های دینی آقای «نوروزخیدراف» مدیر مزرعه اشتراکی خرووشچف و عضو «حزب» است که در مجاورت بقعه های متبرکه زندگی می کند «و در نصب یک نرده محکم در اطراف «مزار» و تعمیر آن کمک کرده است» (۱۳)

یک مورد چشمگیر از مراعات بی پروای رسوم دیرینه مسلمین در آسیای مرکزی شوروی از «قرقیزیا» گزارش شده است که در آنجا «کمال تورسوندبائف» مدیر ایستگاه نیروی برق «گلشینس کایا» در فوت پدرش مجلس سوگواری مفصلی ترتیب داد و جمعیت انبوهی از مردم محل را دعوت کرد و برای پذیرائی آنها تعداد قابل ملاحظه ای از چهار پایان مزرعه - از جمله هشتاد گوسفند سربرید (۱۴) از شواهد فوق بدست می آید که قدرت اسلام بیش از آن است که در برابر چهره خصومت آمیز رسمی جلوه می کند، طبق گزارش مطبوعات آسیای مرکزی در حالی که سه تا پنج سال پیش فقط حدود سی نفر از افراد پیر به مساجد رفت و آمد داشتند،

اکنون هزارهاتن در آنجا به عبادت می‌پردازند (۱۵) و ونیز گزارش رسیده است که يك دانشكده علوم الهی - البته بطور غیر قانونی - در تاجیکستان در حال گسترش است (۱۶) به گزارش «آخونداف» دبیر حزب ، در بسیاری از نواحی آذربایجان مشاهده شده است که کارهای موثری توسط روحانیون - علمای دینی غیر قانونی - انجام گرفته است و مساجد بدون اجازه از نو باز شده است (۱۷) بنا بر گزارشهای تایید نشده در دو سال اخیر تنها در نواحی کوهستانی تاجیکستان حدود صد مسجد ونیز بقاع متبرکه فراوانی افتتاح شده است (۱۸) در مسجد لنینگراد هم در تعطیلات دینی حدود دوازده هزار نفر اجتماع می‌کنند (۱۹) و در اعیاد بزرگ اسلامی، کوچه‌های مجاور ، راهروها و صحن‌های مسجدها و مسکو از مردم با ایمان لبریز است (۲۰) چنین اجتماعاتی نه تنها در عبادتگاهها بلکه در مسکو و جاهای دیگر نیز هست مانند پارک تفریحی و عمومی اسماعیل اوف (۲۱)

بقاع مورد توجهی ، تعداد زیادی از زوار مسلمان را به خود جذب می‌کنند که از آن جمله است کوه سلیمان در «قرقیزیا». در اینجا با آنکه گارد کمسمل برای بازداشتن مردم در مراسم اطراف کوه مستقر شده است ، زوار دست بردار نیستند . هنگامی که کمیته «حزبی» شهری تصمیم گرفت که بقعه روی تپه را خراب کند کارگران مسلمانی که مامور این کار شده بودند ، خودداری کردند . (۲۲)

۱ - پرودا اول نوامبر ۱۹۶۲	۱۲ - پرودای شرق ۱۳ ژوئیه ۱۹۶۳
۲ - اسلام چاپ دوم نوشته کلیمویچ مسکو ۱۹۶۵	۱۳ - همان مدرک ۲۶ سپتامبر ۱۹۶۲
۳ - بعد از لنین ۱۴ فوریه ۱۹۶۵	۱۴ - آلات سوره ۷ سال ۱۹۶۵ ص ۱۰۵
۴ - کمسملتس قرقیزی ۲۵ آوریل ۱۹۶۵	۱۵ - بعد از لنین ۱۴ فوریه ۱۹۶۵
۵ - اخگرتر کم ۱۸ فوریه ۱۹۶۲	۱۶ - پرودای کمسمل ۶ اکتبر ۱۹۶۴
۶ - کمونیست تاجیکستان ژوئن ۱۹۶۳	۱۷ - باکینسکی رابوچی ۵ ژوئن ۱۹۶۳
۷ - همان مدرک ۷ ژانویه ۱۹۶۳	۱۸ - پرودا ۲۷ مه ۱۹۶۳
۸ - کمسمل مسکو ۲۹ اکتبر ۱۹۶۴	۱۹ - پرودای لنینگراد ۱۹ ژوئن ۱۹۶۵
۹ - باکین اسکی رابوچی ژوئیه ۱۹۶۳	۲۰ - کمسمل مسکو ۲۹ اکتبر ۱۹۶۴
۱۰ - = پیش ۹ سپتامبر ۱۹۶۲	۲۱ - روزنامه عصر مسکو ۲۹ اوت ۱۹۶۴
	۲۲ - کمسمل قرقیزی اول مارس ۱۹۶۴

۱۱ - قرائت همه قرآن در مدرک یکی از بستگان بلافاصله بعد از تشییع جنازه و در روز

هفتم و چهارم .